

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 520 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
<i>Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna</i>	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
<i>Boltayeva Go'zal Komilovna</i>	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
<i>D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev</i>	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
<i>Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
<i>Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi</i>	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
<i>Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi</i>	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
<i>Axmedov Jaloliddin Oribovich</i>	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
<i>Baxramova Malika Muzaffarovna</i>	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
<i>Choriyeva Zarina Anvarbek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
<i>D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva</i>	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
<i>Djurayeva Nargiza Kudratillayevna</i>	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
<i>Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna</i>	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
<i>G'ayratova Mohidil Zafar qizi</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
<i>Maksetova Nurjamal Kuatovna</i>	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
<i>Malikova Xurshida Ikramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
<i>Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi</i>	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
<i>Muxammadova Ozoda Muzrabovna</i>	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
<i>N. G. Pulatova</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna</i>	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna</i>	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunishga o'rgatish usullari	210
<i>Abdurasulova Guljaxon Nabijon qizi</i>	
Fan va tabiatshunosligi asoslari mashg'ulotlarida tajribalar orqali bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	215
<i>Abdusamatova Nargiza Jamolidinovna, Xudayberganova Muqaddam Abdurashitovna</i>	
Bakteriofaglar tuzilishi va turlari (T-faglar) va ularning mikrobiekotizimdagi o'rni mavzusini o'qitish metodikasi	222
<i>Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna, Xo'janazarov O'ktam Eshtemirovich, Samikova Sevinch Toshtemir qizi</i>	
Bulung'ur doston ijrochiligining musiqiy xususiyatlari va ularni ta'lim jarayonida o'rgatishning pedagogik asoslari	227
<i>Babajanov Baxodir Allaberganovich</i>	
Activation of Students' Learning Activities Using Didactic Games	230
<i>Daminova Munajat Abduvoxobovna</i>	
Bolalar ensiklopediyasi vositasida tarbiyalanuvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	234
<i>Davlatova Guljaxon Kamoliddin qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	241
<i>Esanova Ro'shana Qurbonazarovna</i>	
Kreativ tafakkurning texnik muammolarni samarali hal qilishdagi o'rni va ahamiyati	248
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich</i>	
Adabiyot va teatr san'ati vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijobiy xulq-motivlarni shakllantirishda faollik markazlarining didaktik imkoniyatlari	253
<i>Inomova Dilnavoz Muzafar qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning xususiyatlari	258
<i>Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi</i>	
Badiiy-estetik qadriyatlar va ularning o'ziga xosliklari	264
<i>Ostonova Gulrux Shuxrat qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatishning ijtimoiy-tarixiy, zamonaviy va pedagogik xususiyatlari	268
<i>Parpiyayeva Zulayho Rahimjon qizi</i>	
AI-Xorazmiyning ilmiy merosi vositasida talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirishning metodologik asoslari	272
<i>Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi</i>	
Musiqiy-badiiy did tarbiyasining ilmiy nazariy asoslari	276
<i>Rayimova Gavhar Karim qizi</i>	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	279
<i>To'laboyeva Iqbolxon Olimjanovna</i>	
Malakaviy amaliyot orqali bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi texnologiyalari....	282
<i>Tohirjonova Hulkaroy Baxodir qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktabi o'quvchilariga chang cholg'usida Shashmaqom kuylarini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	288
<i>Toshpo'lotova Zulxumor Davlatboy qizi</i>	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishning xususiyatlari	292
<i>Usmonov Sh. F.</i>	
The Formation of Human Capital In Education: A Pedagogical and Economic Analysis	297
<i>Uzoqova Shohida Mirzamurod qizi</i>	
“Птицы во рту” Саманты Швоблин: каннибализм нежности и зооморфный код магического реализма	302
<i>Каримов Зиёахмад Алишер угли</i>	
Формирование профессиональных качеств будущих учителей через активизацию учебной деятельности студентов с использованием дидактических игр в педагогических вузах.....	307
<i>Расулова Исмигуль, Якубова Зухра</i>	
Bolalar adabiyotini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	311
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Issues of Developing Communicative Competence in Future Teachers from the Point of View of an Andragogical Approach.....	314
<i>Nishanova Mastura Khafizovna</i>	
Raqamli va innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adabiy kompetensiyalarni rivojlantirish modeli.....	317
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning testologik kompetentligini rivojlantirish muammosining ilmiy-nazariy asoslari	324
<i>Nuraliyev Islom Saidaliyevich</i>	
Концепт глаза в русской и узбекской лингвокультуре.....	328
<i>Кодирова Дилдора Абдуназар кизи, Асанов Руслан Арсенович</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishda STEAM texnologiyasi asosida mashq tizimini takomillashtirish.....	334
<i>Eshonova Dilnoza Abrorovna</i>	
Boshlang'ich maktabda tabiiy fanlarni o'qitishning integratsiyalashgan dars shakllari va zamonaviy vositalari	337
<i>Bekmetova Shoxida Qodirberdiyevna, Nishonxo'jayeva E'zoza Nig'mon qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim sharoitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasiga qo'yiladigan talablar.....	342
<i>Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li</i>	
Zoologiya darslarida “Qushlar sinfi” mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari va metodik imkoniyatlari....	347
<i>Xaqberdiyeva Shoiratursunaliyevna, Norboyeva Naima Begali qizi</i>	
O'quv tayyorlov guruhi gandbolchilarida mashg'ulot yuklamalarini rivojlantirish samaradorligi	352
<i>Shermuxamedova N.N., Saylavova Aida Alisher qizi</i>	
Ikkinchi tartibli differensial tenglamalar uchun lokal chegaraviy masalalar: nazariya va tatbiqlari.....	356
<i>Musurmanova Nilufar Allamurat qizi</i>	
“Boychechak” qo'shig'ida ajdodlar turmush tarzi motivlari.....	360
<i>S. Matchanov, U. F. Xabibullayev</i>	
Фразеологизмы русского языка как зеркало национальной картины мира: лингвокультурологи-ческий анализ и методика преподавания в современной школе	365
<i>Мустанов Убайдулло Зулпанович</i>	
Oliy ta'limda udl yondashuvi asosida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish.....	369
<i>Yunusova Xusnora Shuxrat qizi</i>	

Art-pedagogik vositalar asosida talabalarning kasbiy mobilligini rivojlantirish.....	372
<i>Usmonova Qumriniso Saydaliyevna</i>	
Boshlang'ich ta'limda didaktik o'yinlarning klassifikatsiyasi, pedagogik funksiyalari va raqamli ta'lim muhiti sharoitida integratsiyalashuvi.....	375
<i>Ortiqboeva Zumradxon Xasanboy qizi</i>	
Ta'lim jarayonida gamifikatsiya texnologiyasining qo'llanilishi.....	378
<i>Abdufatayev Sherjaxon Abduazimovich, Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li</i>	
Interaktiv o'yinlar asosida dasturlashni o'qitish: "Kod bo'lagini top" o'yinining pedagogik samaradorligi.....	381
<i>Xudayberganov Yashin Komilovich, Xonto'rayev Ibroxim Abdikamol o'g'li</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	385
<i>Temirova Shoxsanam Komilovna</i>	
Kreativ kompetensiyani rivojlantirishda akademik muhit va shaxslararo munosabatlarning psixologik mexanizmlari.....	389
<i>Abdurazzaqov Shuxratbek Zafarjon o'g'li</i>	
Talaba yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari.....	392
<i>Fayziyeva Muqaddas Akbar qizi</i>	
STEAM ta'lim texnologiyasining mohiyati va uni boshlang'ich ta'limda qo'llash imkoniyatlari.....	397
<i>Abrorxonova Kamola Abrorxon qizi, Kamoljonova Iroda Niyazjon qizi</i>	
Zamonaviy yoshlar dunyoqarashining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	400
<i>Abdullayeva Nilufar Sadikjanovna</i>	
An'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlari.....	403
<i>Abdusalomova Iroda Xabibulloyevna</i>	
Tibbiyot talabalari orasida kasbiy motivatsiyaning psixologik omillari.....	407
<i>Abduxamidov Abbas Muhiddin o'g'li, Rajabov Temurbek Baxtiyor o'g'li, Boboyeva Maxsuda Ataxanovna</i>	
Metakognitiv yondashuv asosida talabalar irodaviy sifatlarini rivojlantirishning kognitiv va psixologik asoslari.....	410
<i>Axatov Yo'ldoshjon Hamzayevich</i>	
A Model for Developing Transversal-Methodological Competencies in Future Educators.....	415
<i>Ergasheva Barno Ziyavitdin kizi</i>	
Historical Development of Project-Based Learning in Language Teaching.....	419
<i>Fayziyeva Ozoda Erkin Kizi</i>	
Axloq shakllanishining psixologik xususiyatlari: shaxs rivojlanishida ichki nazorat va motivatsiya mexanizmlari.....	423
<i>Ibaydayeva Munisa Aybek qizi</i>	
Neyropedagogik texnologiyalar asosida emotsional kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion didaktik modeli.....	427
<i>Mirzaraxmonova Shaxnoza Mirzaaxmadovna</i>	
O'zbekistonda maktabgacha ta'limga xorijiy tajribalarni integratsiya qilish: Yaponiya davlati misolida.....	432
<i>Narimanova Saida Narimon qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on ma'lumotlar tarqalishining psixologik va ijtimoiy mexanizmlari hamda unga qarshi kurashish muammolari.....	436
<i>Nurmatov A. N.</i>	
Metodik savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik va metodologik jihatlari (Biologiya fani misolida).....	439
<i>Rahimova Mahliyo Akramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari va ularning matematik tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari.....	444
<i>Shabatova Rabig'a Janasbay qizi, Muxitdinova Nodira Mamalatifovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish konsepsiyasi.....	448
<i>Ummatov Nozim Raimjonovich</i>	
O'quv jarayonida differensial topshiriqlarning o'rni va ularning ahamiyati.....	453
<i>Xoldarova Irodaxon Valijonovna, Xakimova Ma'mura Davlatjon qizi</i>	

Biologiya ta'limida zamonaviy innovatsion texnologiyalarning o'rni	457
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna</i>	
Genetika mavzularini o'qitishda tahliliy faoliyatni tashkil etish metodlari, vositalari va shakllari.....	461
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Dosov Rustam Alisherovich</i>	
Hayvonlarning xilma- xilligi mazvusini o'qitishda multimedia, 3D format modellari va virtual lobaratoriya asosida o'qitish metodikasi	466
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Murodullayeva Sarvinoz O'tkirbek qizi</i>	
Tog'ayli baliqlar mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari, pedagogik shart-sharoitlari va metodik yondashuvlari.....	473
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Qodirova Nurshoda Olim qizi</i>	
A Comparative Analysis of Lexical Transformations in Abdulla Qahhor's Prose "Tolka"	478
<i>Kasimova Nafisa Farhodovna, Safarova Maftuna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	482
<i>Fayziyeva Madinabonu Sohibjon qizi</i>	
Gnosiologik yondashuv asosida mustaqil ta'lim jarayonini loyihalash.....	485
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Nemis tilini o'qitishda sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari.....	491
<i>Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna</i>	
Kasbiy nutqda til me'yorlariga rioya qilish muammolari.....	495
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari.....	498
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Теоретические и практические аспекты развития одарённых студентов	502
<i>Байбаева Мухайё Худойбергеновна, Зайниддинова Хилола Абдулвахоб кизи</i>	
Организация проектной деятельности во внеурочной работе по математике при изучении темы "дроби" в начальных классах	508
<i>Бахытбаева Шахнозбану Махмуд кызы, Садыкова Альбина Венеровна</i>	
Традиционные методы развития навыка говорения в обучении иностранному языку	511
<i>Давронбекова Фарангис Давроновна</i>	
Описание скоростных качеств футболистов	517
<i>Мадаминов Орибджан Нишанбаевич</i>	

GNOSIOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA MUSTAQIL TA'LIM JARAYONINI LOYIHALASH

Xidirova Dildora Zayniddinovna
 Qarshi davlat texnika universiteti dotsenti,
 pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)

ORCID: 0009-0008-7622-8438

Annotatsiya: Bo'lajak kadrlarni tayyorlash jarayonida mustaqil ta'limning rolini oshirish kasbiy ta'lim faoliyati o'quv jarayonini tashkillashtirishni tubdan qaytadan ko'rib chiqishni anglatadi. Bugungi kunda ta'lim jarayoni shunday qurilishi kerakki, o'quvchilar o'zaro bog'langan holda, bir tomondan, o'z-o'zini tarbiyalash faoliyati (mustaqil o'rganish qobiliyati), ikkinchi tomondan, o'zini o'zi takomillashtirish, o'zini anglay olish, muvaffaqiyatli ijtimoiylashish qobiliyatini rivojlantirish, bu nafaqat kasbiy faoliyatda, balki boshqa faoliyat sohalarida ham muvaffaqiyatli moslasha olishni ta'minlashni vujudga keltiradi.

Kalit so'zlar: ko'rsatma, mustaqil, ta'lim, o'quv, shaxsiy, kasbiy, qobiliyat, bilim, rivojlantirish, mashg'ulot.

Abstract: Increasing the role of independent education in the process of training future personnel means a radical revision of the organization of the educational process of professional educational activity. Today, the educational process should be structured so that students, interconnected, on the one hand, engage in self-education activities (the ability for independent learning), and on the other hand, develop self-improvement, self-awareness, and the ability for successful socialization, which ensures successful adaptation not only in professional activity but also in other areas of activity.

Key words: instructional, independent, educational, learning, personal, professional, ability, knowledge, development, training.

Аннотация: Повышение роли самостоятельного образования в процессе подготовки будущих кадров означает коренной пересмотр организации учебного процесса профессиональной образовательной деятельности. Сегодня образовательный процесс должен быть построен таким образом, чтобы учащиеся были взаимосвязаны, с одной стороны, с самовоспитательной деятельностью (способностью к самостоятельному обучению), с другой стороны, с самосовершенствованием, самосознанием, развитием способности к успешной социализации, что обеспечивает успешную адаптацию не только в профессиональной деятельности, но и в других сферах деятельности.

Ключевые слова: инструкция, самостоятельная, обучение, учеба, личная, профессиональная, способность, знание, развитие, тренировка.

KIRISH

Bo'lajak kadrlarni tayyorlash jarayonida mustaqil ta'limning rolini oshirish kasbiy ta'lim faoliyati o'quv jarayonini tashkillashtirishni tubdan qaytadan ko'rib chiqishni anglatadi. Bugungi kunda ta'lim jarayoni shunday qurilishi kerakki, o'quvchilar o'zaro bog'langan holda, bir tomondan, o'z-o'zini tarbiyalash faoliyati (mustaqil o'rganish qobiliyati), ikkinchi tomondan, o'zini o'zi takomillashtirish, o'zini anglay olish, muvaffaqiyatli ijtimoiylashish qobiliyatini rivojlantirish, bu nafaqat kasbiy faoliyatda, balki boshqa faoliyat sohalarida ham muvaffaqiyatli moslasha olishni ta'minlashni vujudga keltiradi^[1].

Agarda pedagog o'quvchilarning mustaqil ta'limiga materiallar hozirlashda ko'p bosqichli rejadani foydalansa, vazifalar juda samarali hal qilinishi mumkin. Xususan, reproduktiv, rekonstruktiv, evristik va ijodiy xususiyatga ega bo'lgan vazifalar bugungi kunda juda mashhur. Shuningdek, reproduktiv darajadagi mustaqil ta'lim tarkibiga topshiriqlar (namuna ustida ishlash), bilim hamda ko'nikmalarni takrorlay olish topshiriqlarini hal etish kiradi. Siz izlayotgan narsani topish uchun barcha ma'lumotlar, shuningdek, vazifani o'zi bajarish usuli vazifaning o'zida yoki tegishli yechim algoritmidagi (ko'rsatmalar) aniq keltirilgan. Bularga test topshiriqlarini bajarish (ochiq, yopiq, mantiqiy ketma-ketlik, muvofiqlik), kompyuterda test o'tkazish, berilgan algoritmi bo'yicha o'quv mashqlarini bajarish, namuna bo'yicha metodik ishlanmalar tuzish kiradi; kompyuter simulyator dasturlari bo'yicha vazifalarni bajarish, asosiy atamalar lug'atini tuzish, bibliografiya va asosiy birlamchi manbalar haqida umumiy ma'lumot tuzish kabilar ham shular jumlasidandir.

Bajarilgan test topshiriqlari, metodik ishlanmalar, atamalar lug'ati kabilarning o'ziga xos xususiyati shundaki, vazifaning o'zi yechimning umumiy g'oyasini yetkazadi va o'quvchi uni vazifa shartlariga nisbatan ma'lum bir tarzda yoki muayyan yo'llar bilan ishlab chiqishi kerak. Shu bilan birga, asosiy jihati mavjud bilimlarni yangilash, muammoni hal qilish uchun kerakli bilimlarni tanlash va jalb qilish qobiliyatidir ^[2].

O'quvchilarning evristik darajadagi mustaqil ta'limi nostandart vaziyatlarni yaratish, analitik vazifalarni hal qilishni o'z ichiga oladi. U yechim g'oyasini izlash, taxmin qilish, shakllantirish va amalga oshirishga asoslangan.

O'quvchilarning mustaqil ta'lim tizimi quyidagilarga asoslangan:

- o'quvchilarning o'z shaxslari, intellektual imkoniyatlari to'g'risidagi g'oyalarini shakllantira olish;
- ijodiy, predmetli, reproduktiv, qiymatli baholay olish jarayonida tajribani takomillashtirish;
- fundamental fan hamda uslubiy bilimlar, faoliyat usullarini o'zlashtira olish uchun fanni kengaytira olgan hamda (yoki) chuqur o'rganish;
- ma'lum bir fan bo'yicha bilim hamda ko'nikmalarni sifatli ravishda rivojlantirish;
- o'zlashtirilayotgan kasbga doimiy ravishda kognitiv qiziqishni oshirish;
- bilish, amaliy, tafakkur, o'quv, tadqiqotchilik, loyiha jarayonida mustaqil ta'lim olishni shakllantira olish;
- o'quvchilarning shaxsiy, kasbiy ahamiyatli fazilatlarini, o'quv, kasbiy-pedagogik jarayonning individual uslubini, umumiy, kasbiy qobiliyatlarini takomillashtirish (mas'uliyatni o'z zimmasiga olish, muammoli masalalarni mustaqil ravishda tashkil etish hamda hal etish, turli xil, shu ziddiyatli holatlarda konstruktiv yechimlarni topish, bag'rikenglik hamda boshqalar).

O'quvchilarning mustaqil ishlari:

- o'quvchilarning bilish qobiliyati, faolligini oshirish: mustaqillik, ijodiy tashabbuskorlik, mas'uliyat;
- o'quvchilarning olingan nazariy bilimlari hamda amaliy ko'nikmalarini tizimlashtirish hamda ularni mustahkamlash;
- o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini takomillashtirish, mustaqil fikrlash, o'z-o'zini anglash qobiliyatlarini shakllantira olish;
- normativ-huquqiy, ma'lumotnoma hujjatlari, maxsus adabiyotlarni qo'llash ko'nikmalarini shakllantira bilish;
- nazariy bilimlarni chuqurlashtira olish hamda kengaytirish;
- tadqiqot ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tadqiqotchi A.A. Vasilyev nuqtai nazari bo'yicha mustaqil ishning maqsadi o'quvchilarni avval o'quv materiallari bilan, so'ngra ilmiy ma'lumotlar bilan mazmunli va mustaqil ishlashga o'rgatishdir, shuningdek, doimiy ravishda o'z-o'zini tashkil etish va o'z-o'zini tarbiyalashning asoslarini yaratish kerak ^[3].

Shuni ta'kidlash kerakki, birinchi kurslarda o'quvchilarning mustaqil ishlashidan maqsad – o'quvchilarning an'anaviy dars shakllarida olgan bilimlarini kengaytirish va mustahkamlash, ikkinchi kurslarda esa o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishdan iborat ^[4].

O'quvchilar mustaqil ta'limining asosiy vazifasi intellektual tashabbus va fikrlashni rivojlantirish uchun psixologik va pedagogik sharoitlarni yaratishdir. O'quvchilar mustaqil ta'limining vazifalari:

- mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish;
- faoliyat va bilim qobiliyatlarini rivojlantirish;
- ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirish;
- o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini tarbiyalashni rag'batlantirish;
- vaqtdan unumli foydalana olish qobiliyatini rivojlantirish.

O'quv jarayonida o'quvchilarning mustaqil ishlarini amalga oshirish quyidagi vazifalarni hal qilishga hissa qo'shadi:

- o'quvchilarning olingan nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini tizimlashtirish va mustahkamlash;
- nazariy bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish,

- kasbiy vazifalarni hal qilish uchun meyoriy, ma'lumotnoma hujjatlari va maxsus adabiyotlardan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish;
- mustaqil ish uchun topshiriqlarni bajarish davomida o'quvchilarning umumiy akademik ko'nikmalarini, bilim qobiliyatlarini va faolligini rivojlantirish;
- o'quvchi olgan o'quv ma'lumotlarini ichki bilimlarga tarjima qilish;
- mustaqil fikrlash, o'z-o'zini rivojlantirish, o'z-o'zini takomillashtirish va o'z-o'zini anglash qobiliyatlarini shakllantirish;
- o'quvchilarning ilmiy-tadqiqot qobiliyatlarini rivojlantirish;
- o'z ta'limi uchun javobgarlikni rivojlantirish;
- auditoriya darslari samaradorligini oshirish.

Tizimli ravishda o'quvchining mustaqil ta'limini ikki qismga bo'lish mumkin:

- 1) o'qituvchi tomonidan tashkil etilgan va o'quv-uslubiy majmuada aniq tasvirlangan;
- 2) o'qituvchi o'qituvchining bevosita nazoratisiz tashkil etadigan mustaqil ta'lim olishi.

O'qituvchilarning mustaqil ta'limining asosiy tarkibiy elementlari quyidagilardir:

- amaliy mashg'ulotlar davomida har xil mustaqil ish turlari;
- o'qituvchilarning darsdan tashqari mustaqil ishlari, ular dars jadvali bo'yicha mashg'ulotlardan so'ng o'qituvchilar tomonidan amalga oshiriladi;
- boshqarishning asosi va vositasi bo'lgan mustaqil ishlarni nazorat qilish;
- o'qituvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish;
- o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini o'zgartirish, bo'lim va o'qituvchilarning mustaqil ishlarni tashkil etish va boshqarish uchun to'liq javobgarligi.

O'qituvchilar mustaqil ta'limini tashkil etish bosqichlari:

1. **Tanishish-yo'naltirish bosqichi:** o'qituvchilarga materialni o'rganish yo'nalishini aniqlash, asosiy tushunchalar bilan tanishish imkonini beradigan o'quv mashg'ulotlari shakllari (ma'ruza, seminar, amaliy mashg'ulotlar) taklif etiladi. O'qituvchi o'qituvchilarni metodik ta'minotning to'liq ro'yxati bilan tanishtiradi.
2. **Bajarish bosqichi:** o'qituvchi reproduktiv xarakterdagi har xil turdagi mustaqil ishlarni bajaradi. Oddiy vazifalarni hal qilishda u bilim va ko'nikmalarni ilgari o'rganilgan algoritm bo'yicha takrorlaydi, bu unga faoliyatni takrorlash tajribasini to'plashga imkon beradi va yuqori darajadagi mustaqil ishlarni bajarish uchun sharoit yaratadi. Bu bosqichda o'qituvchi mustaqil ish uchun uslubiy ko'rsatmalar bilan ishlaydi.
3. **Izlanish bosqichi:** o'qituvchi izlanish faoliyatini amalga oshiradi, yangilikka intilish kabi vazifalarni bajaradi. Bu yerda o'qituvchi zarur bo'lgan vazifani hal qilish uchun kerakli bilim va ko'nikmalarni yoki ularning bajarilishini o'rganadi.
4. **Ijodiy bosqich:** o'qituvchilar ijodiy vazifalarni bajaradilar, moslashuvchan jamoada ishlashni o'z ichiga olgan loyihalar ko'rib chiqiladi. Bu yerda o'qituvchi kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan axborot va izlanish faoliyatidan foydalanish to'g'risida qaror qabul qilishda, tadqiqot, ijodiy ishlarni bajarishda, yangi g'oyalar va muammoni hal qilish usullarini topishda eng yuqori mustaqillikni namoyish eta oladi.

A.A.Pikalovning fikricha, o'qituvchilar mustaqil ta'limi turlarining tasnifi ^[5]:

- reproduksiya: namuna ustida mustaqil ta'lim olish. Ularning kognitiv faolligi va mustaqilligi darajasi takrorlanadigan faoliyatdan tashqariga chiqmaydi;
- rekonstruktiv-o'zgaruvchan: kognitiv vazifalarni o'z ichiga olgan va o'qituvchilardan o'zlariga notanish muammoli vaziyatni tahlil qilishni talab qiladigan rekonstruktiv mustaqil ta'lim;
- evristik: kognitiv vazifalarni o'z ichiga olgan va o'qituvchilardan o'zlariga tanish bo'lmagan muammoli vaziyatni tahlil qilishni talab qiladigan o'zgaruvchan mustaqil ta'lim;
- ijodiy: o'qituvchilarning ular uchun tubdan yangi bilimlarni ishlab chiqarishda bevosita ishtirokini o'z ichiga olgan ijodiy mustaqil vazifalar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'qituvchilar mustaqil ta'limining shakllari:

- o'qituvchining bevosita nazorati ostida olib boriladigan mustaqil ta'lim. Laboratoriya ishlarini bajarishda ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlarida amalga oshiriladi;
- mustaqil ishlar quyidagi turlarga ega bo'lishi mumkin: referatlar, ma'ruzalar, insholar va boshqalar;
- ijodiy mustaqil ish o'quv va ilmiy-tadqiqot darslari va ilmiy loyihalar, ilmiy ishlar va diplomlar, ma'ruzalar, tezislar, maqolalar, ilmiy-amaliy konferensiyalarda qatnashish va boshqalarni ishlab chiqishni o'z ichiga oladi.

O'qituvchilar mustaqil ta'limning uslubiy ta'minoti quyidagilarni ta'minlaydi:

- mustaqil o'rganish mavzularining ro'yxati;
- ushbu mavzular bo'yicha o'quv, ilmiy va ma'lumotnomalarning mavjudligi;
- mustaqil ta'limning vazifalari va maqsadlarini shakllantirish;
- ushbu mavzu bilan ishlash bo'yicha ko'rsatmalar va uslubiy ko'rsatmalarning mavjudligi.

O'qituvchilar mustaqil ta'limni tashkil etish bo'yicha o'qituvchilar uchun metodik tavsiyalar:

- o'qituvchilarni topshiriqlarga ortiqcha yuklamaslik;
- ijodiy ishlarni o'quv soatlaridan tashqari topshiriqlar bilan almashtirib turish;
- ma'ruzalarda o'qituvchilarning mustaqil ta'limi uchun savollar qo'yish, adabiyotdagi javob manbaiga ishora qilish;
- kelajkdagi ma'ruza mavzularining parchalarini (maqolalar, darsliklar va boshqalarda) o'z-o'zini o'rganish uchun ilg'or vazifalar berish;
- o'qituvchilarga aniq va to'liq ko'rsatma berish (vazifaning maqsadi, bajarish shartlari, ko'lami, vaqti, namu-naviy loyihalash); joriy nazorat va buxgalteriya hisobini olib borish;
- ishni baholash, ko'rib chiqish, mustaqil ishlash ko'nikmalarini o'zlashtirish darajasini umumlashtirish.

O'qituvchilarning mustaqil ta'limini tashkil etish usullari:

- 1) an'anaviy: referat yozish va taqdimot, ma'ruza taqdimoti, kurs ishi va boshqalar;
- 2) innovatsio: o'qituvchilar mustaqil ta'limi uchun vazifalarni ishlab chiqish va taqdim etish uchun yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, kompyuter sinovlari, ijodiy vazifalarni bajarish (kasbiy vaziyatlarni modellashtirish va hal qilish), kasbga yo'naltirish bo'yicha ilmiy loyihalarni ishlab chiqish va himoya qilish kabi faol ta'lim shakllariga tayyorgarlik va ishtirok etish va hokazo ^[6].

Mustaqil ishni tashkil etish vositalari:

- audio va video yozuvlar;
- ma'ruza matnlari;
- darsliklar;
- test topshiriqlari;
- kompyuter sinflari.

Shunday qilib, o'qituvchilar mustaqil ishlarini tashkil etish bosqichlari va uning asosiy turlari, usullari, vositalari va shakllari 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval: O'qituvchilar mustaqil ta'limining bosqichlari, turlari, usullari, vositalari va shakllari

Bosqichlar			
Kirish	Bajarish	Izlanish	Ijodiy
Turlari	Shakllar	Metodlari	Vositalari
kitob bilan ishlash; Internetda ishlash; standart va murakkab vazifalarni yechish; loyihalar ustida ishlash; hisobotlar tayyorlash	- individual (odatiy va murakkab vazifalarni hal qilish, kutubxonada, Internetda ishlash); - jamoaviy (jamoaviy ish, rolli o'yinlar, biznes o'yinlari, muammoli seminarlar, konferensiyalar, olimpiadalar)	Loyihalash metodi, Indipend texnologiyasi, portfolio, munozaralar	mustaqil o'qish; mustaqil ish dasturlari; Internet; kompyuter; bosma mahsulotlar

Ta'lim jarayonida mustaqil ta'limni faollashtirish – bu yangi o'quv maqsadlariga erishishda uning rolini sezilarli darajada oshirish, unga muammoli xarakter berish, subyektlarni loyihalash kompetentligini rivojlantirish vositasi sifatida qarashga undashdir. O'qituvchilar mustaqil ta'limni faollashtirish ijobiy ta'lim motivatsiyasini shakllantirish uchun o'qituvchilarning maqsadli birgalikdagi faoliyati sifatida qaraladi, bilish faoliyatining mazmuni, shakllari, usullari, usullarini takomillashtirishni o'z ichiga oladi [7].

O'qituvchilarning mustaqil ta'limni faollashtirish usullariga quyidagilar kiradi:

- mustaqil ta'lim uchun taqdim etilgan tavsiya etilgan o'quv materialini o'zlashtirish zarurligini tushuntirish;
- o'z-o'zini tahlil qilish, o'z faoliyatini o'z-o'zini baholash imkonini beradigan reflektiv faoliyat texnikasi va texnologiyalarini aloqa qilish va namoyish etish;
- muammoli ta'lim elementlaridan foydalanish;
- faol ta'lim usullarini qo'llash: muayyan vaziyatlarni tahlil qilish, ijodiy munozaralar, juftlik va guruh ishi, aqliy hujum, rol o'ynash va ishbilarmonlik o'yinlari va boshqalar.;
- tizimli va mantiqiy sxemalar, video seriyalar, multimedia taqdimotlari va boshqalardan tizimli foydalanish.;
- nazariy materiallar (asosiy qoidalar), o'quv topshiriqlari va ularni bajarish bo'yicha uslubiy tavsiyalarni o'z ichiga olgan o'qituvchilarning mustaqil ta'limi uchun darsliklar ishlab chiqish;
- fanlararo xarakterdagi o'quv qo'llanmalarini ishlab chiqish, o'qituvchiga turli xil o'quv faoliyatini (tadqiqot, loyiha, reflektiv) bajarish maqsadlari va xususiyatlarini va mustaqil ish turlarini tushuntirish (Referat yozish, semestr ishini bajarish, bitiruv malakaviy ishi);
- mustaqil ishlarning bajarilishini tizimli nazorat qilish [1].

Mustaqil ta'limni nazorat qilish turlari:

- o'quv mashg'ulotida bilim va ko'nikmalarni (ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar) kirish nazorati, mavzular va boshqalar;
- kursning aniq masalalari, muammolari, mavzulari bo'yicha ekspress so'rovlar (yozma va og'zaki) o'tkazish orqali ma'ruzalarda o'qituvchilar tomonidan o'quv materialining o'zlashtirilishini nazorat qilish;
- joriy nazorat – seminar, laboratoriya va amaliy mashg'ulotlarda o'qituvchilar tomonidan materialni o'zlashtirish darajasini muntazam tekshirib turish;
- oraliq nazorat – kurs mazmunini o'rganish yakunida;
- yakuniy nazorat o'quv rejasida ko'zda tutilgan test va imtihonlar tizimi orqali amalga oshiriladi.

Nazorat shakllari assimilyatsiya darajalariga mos bo'lishi kerak; tushunish, takrorlash, qayta topshirish, ijodkorlik darajasi ko'rib chiqiladi.

2-jadval: **Mustaqil ta'lim samaradorligini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari**

Mezonlar	Ko'rsatkichlar
Funksionallik	Loyihalash kompetentligining tarkibiy qismlarini shakllantirish
Ta'lim	Akademik ishlash. Mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantirish
Motivatsion	O'quv faoliyati motivatsiyasi, kasb ta'limi
Shaxsiy	O'z-o'zini boshqarish darajasi. Aks ettirish darajasi

O'qituvchilarning mustaqil ta'limni rag'batlantirish zarur bo'ladi. Samarali mustaqil ta'limning muhim sharti barqaror motivatsiyadir. O'qituvchilarning akademik motivatsiyasini shakllantirish, ayniqsa, muhim, bu ularning bajarilgan ishning foydaliligini tushunishida namoyon bo'ladi. Shuning uchun o'qituvchini psixologik jihatdan moslashtirish, unga nafaqat kasbiy tayyorgarlik uchun, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish uchun bajariladigan ishlarning ahamiyatini ochib berish kerak.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy kasbiy ta'lim tizimi so'nggi yillarda yuz bergan sezilarli o'zgarishlar natijasidir. U modernizatsiya bosqichini boshdan kechirmoqda, yangilanmoqda, Gnosiologik yondashuv "gnosiologiya" tushunchasini ta'lim sohasiga, pedagogik jarayonlarga tatbiq etishdir. Avvalo, gnosiologiya atrof-muhitni o'zgartirish, moddiy yoki ma'naviy qadriyatlarini ishlab chiqarish uchun inson tomonidan qo'llaniladigan ilmiy va amaliy jihatdan asoslangan faoliyat tizimi sifatidagi eng umumiy subyekt tushunchasidan kelib chiqib tavsiflash lozim bo'ladi [7].

Ishlab chiqarish sohasida gnosiologik yondashuv – ishlab chiqarish jarayonlarini gnosiologiya sifatida taqdim etish zamonaviy moddiy ishlab chiqarishning ajralmas xususiyatiga aylandi. U erishilgan rivojlanish darajasining jamlangan ifodasi, fan yutuqlarini amaliyotga joriy etish, faoliyatning yuqori professionalligining eng muhim ko'rsatkichi sifatida ishlaydi. Gnosiologik yondashuv va “gnosiologiya” atamasining ijtimoiy jarayonlarga, ma'naviy ishlab chiqarish sohasi – ta'lim, madaniyat sohaslariga tatbiq etilishi mamlakatimizda ijtimoiy voqelik uchun yangi hodisadir ^[8].

Ta'limga tatbiq etiladigan gnosiologik yondashuv konseptual va loyihalash uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Ta'lim, pedagogik va ijtimoiy voqelikning turli sohalari va jihatlari jadal rivojlantirish imkonini beradi:

- natijalarni aniqroq bashorat qilish va pedagogik jarayonlarni boshqarish;
- mavjud amaliy tajriba va undan foydalanishni ilmiy asosda tahlil qilish hamda tizimlashtirish;
- tarbiyaviy va ijtimoiy muammolarni kompleks tarzda hal etish;
- shaxsiy rivojlanish uchun qulay shart-sharoitlarni ta'minlash;
- salbiy holatlarning insonga ta'sirini kamaytirish;
- mavjud resurslardan optimal foydalanish;
- yuzaga kelayotgan ijtimoiy-pedagogik muammolarni hal qilishning eng samarali usul, vositalarini tanlash va yangi texnologiya hamda modellarni ishlab chiqish ^[9].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'limga gnosiologik yondashuv – bu ilmiy asosda qurilgan, vaqt va makonda dasturlashtirilgan hamda ko'zlangan natijalarga olib keladigan pedagogik jarayonning barcha tarkibiy qismlarining ishlash tizimi sanaladi. Shuningdek, muhandislik texnikumlari o'quvchilarining har qanday faoliyat sohasida kompyuterlashtirish va texnik vositalardan foydalangan holda ta'lim-tarbiya usullari hamda ularni aniq tizimlashtirish, dasturlash, simulyatsiyalash va modellashtirish asosida tashkil etilgan o'ziga xos pedagogik o'zaro munosabatlaridir. Natijada, o'quvchilar tomonidan yangi bilimlarning barqaror ijobiy o'zlashtirilishiga, ijtimoiy ahamiyatli xatti-harakat va ko'nikmalarning shakllantirilishiga erishiladi ^[10].

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Raximov Z.T. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. // Darslik. – Toshkent: Voris, 2020. 242 b.
2. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirishning nazariy – metodik asoslari. // Dis. ped. fan. dokt. – T., 2007. 275 b.
3. Василев А.А. Внеаудиторная работа будущего педагога профессионального обучения в сетевом научно-методическом сообществе глобальной сети интернет. // Учение записки Забайкальского государственного университета. Серия: Профессиональное образование, теория и методика обучения. – 2013. № 6. С. 13-18.
4. Qo'ysinov O.A. Kompetentli yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorligini rivojlantirish texnologiyalari. // Pedagogika fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent, 2019. 70 bet.
5. Пикалова А.А., Шершнева В.А. Внеучебный проект как способ формирования компетенций у студентов инженерных направлений подготовки. // Вестник Красноярского государственного педагогического университета им. В.П. Астафова. – 2014. №4 (30). С. 87-90.
6. Raximov Z.T. Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining o'quv-bilish kompetentligini rivojlantirish texnologiyasi. // Pedagogika fan. bo'yicha doktorlik (DSc) diss. – Toshkent, 2022. 235 b.
7. Bolívar R.M., García M.V. & García S.E. (2012). Technological distinctive competencies and organizational learning: Effects on organizational innovation to improve firm performance. Journal of Engineering and Technology Management, 331-357. <https://doi.org/10.1016/j.jengtecman.2012.03.006>.
8. Muslimov N.A., Raximov Z.T., Xo'jayev A.A. Kasbiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Voris, 2020. – 517 b.
9. Golish L.V., Fayzullayeva D.M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2011. – 208 b.
10. Muslimov N.A., Raximov Z.T., Xo'jayev A.A., Yusupov B.E. Ta'lim texnologiyalari. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Voris, 2020. – 192 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.